

<< VREME | BR 1309 | 4. FEBRUAR 2016.

KULTURA

ROMAN – DOBA MJEDI >

Priča kojoj je dozrelo vreme

teofil pančić

ŠNAJDEROV ROMAN GUSTIH, TMASTIH, TEŠKIH, NO NIPOŠTO NEPROHODNIH REČENICA, ZA DUGO I SPORO UŽIVANJE, MOĆAN JE KAO SILA DUNAVA POD SENKOM TVRĐAVE

Noćas Kempf i kameradi kreću u Poljsku, zemlju jada i nesreće, trajno obuzetu poviješću koje nije imala.

U Poljsku kreće ne zato što je njegov otac potplatio SS-doktora, već zato što Waffen-SS tamo ima goleme gubitke a on je gotovo liječnik. Što liječnik u ovom ratu nije htio biti, njegov je izbor koji ja ne odobravam jer mislim da mu je sigurnije ne ići izravno u vatru.

Ali tko je ikad poslušao dijete, pa još nerođeno?

Dođe valjda takvo neko vreme kad čovek, pače pisac, krene u neku vrstu životno-književne inventure; ne zato što bi mu dućan bio pred zatvaranjem, nego zato što takvom pretresanju jednom mora doći vakat ako želiš da preskočiš svoju senku, katapultiraš se iz predubokog žleba rutinskog vladanja ranije osvojenim teritorijama i nastaviš da rasteš i sazrevaš. Ako propustiš tu priliku, sledeća možda i neće doći, a tvoj će književni poduhvat početi da odumire usled repetitivnosti i svojevrstne neobične nedoraslosti: piši propalo kad je čovek "zreliji" od pisca, i kad od njega više zna... Tako je, recimo, Dragan Velikić sa svoja dva – ma, zapravo tri – poslednja romana preskočio senku, izašao iz udobne, ali već i sterilne pozicije koju je zauzimao, i ispisao svoje em najbolje em najuzbudljivije stranice do sada. Činjenica da je taj iskorak u značajnoj meri ostvario posežući za eksplicitno autobiografskim narativom – dakako, pomešanim sa neutvrdivom i čitaocu u osnovi irelevantnom dozom "izmišljanja" – istovremeno je i trivijalna i krucijalna. Trivijalna je ako se recepcijski svede na tabloidizujuću radoznalost tipa "A jeste li vi, Velikiću, stvarno začeti u hotelu Bonavia", krucijalna pak, ako na dobar način shvatimo kako pisac, ako nije baš neki licencirani fantast, na koncu dugoročno može pobeći od svoje biografije, svog okruženja i istorijskog konteksta u kojem su on i bližnji mu proživeli svoje živote, samo na sopstvenu kreativnu štetu.

Zašto sad govorim o Velikiću? Ne, ne govorim o Velikiću, samo podvlačim jednu upadljivu sličnost: sve se ovo moglo napisati i o "slučaju" Slobodana Šnajdera, pisca toliko poznatog po

IZ ISTOG BROJA

IZLOŽBA – KO JE SOKO, TAJ JE JUGOSLOVEN >

Koreni napuštene tradicije

sonja čirić

IZLOŽBE – »RASKRŠĆA« >

Drugačiji putevi

tanja jovanović

IN MEMORIAM – ALEŠ DEBELJAK (1961–2016) >

Imena smrti

muharem bazdulj

POPULARNA PRETRAŽIVANJA

Zumiranje >

ombudsman >

intervju >

istraživanje >

pisci o slikarima >

kako smo birali >

Lik i delo >

Portret savremenika >

Ličnost godine >

kultura sećanja >

**ОВО ЈЕ БИТКА
ЗА БЕОГРАД**

ПРИКЉУЧИ СЕ!

Novost
SAMOSTALNI SRPSKI TJEDNIK

naslovinet

MALE NOVINE ★

svojim dramskim delima da danas već malo ko zna da je zapravo počeo kao prozaista, i da je i u međuvremenu objavljivao interesantnu prozu. I opet imamo slučaj pisca u punoj forci, na vrhuncu zrelosti i ispisivosti, sa kojeg se ide ili strmoglavo dole, ili se na kresti tog dobrog talasa odvažno jaše, pa kud pukne...

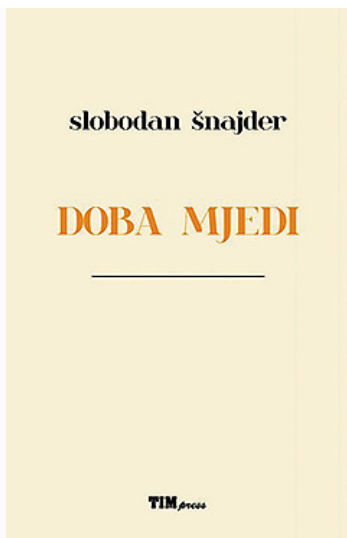
Opsežan roman *Doba mjedi* (TIM press, Zagreb 2015) Šnajderov je, dakle, odgovor na literarnu "krizu srednjih godina", koja je nešto sasvim drugo od one "banalno" životne, ali takođe preči gubitkom kompasa. "Biti spreman, to je sve", kaže Hamlet, a Šnajder je očigledno osetio da je spreman za možda ponajveću avanturu svog književnog života, za duboki uron u porodične priče, u sav onaj mulj prošlosti koja nikako da prođe, u živote (ergo, u *tajne i laži*) ljudi bez kojih ga naposljetku ne bi ni bilo, a moglo ga je lako ne biti, zapravo je sama "milost rođenja" njegovog svojevrsno čudo, skoro pa antiistorijska pojava, mirakul nad kojim se valja dobro zamisliti.

Da nikada nije napisao *Doba mjedi*, mi možda ne bismo znali da Šnajderovom delu nedostaje nešto krupno i centralno, kao da u njegovom središtu zjapi crna rupa, ugasla zvezda koja proždire svu energiju, ali kako ga je srećom napisao, sada to znamo: ovaj je roman, uz *Hrvatskog Fausta*, ono po čemu Šnajder ulazi direktno, bez presedanja ili dže-džanja po čekaonicama, u svaki ozbiljan literarni kanon ovog jezika koji Srbi, Hrvati i još po neki "dijele kao zdjelu bravetine u sočivici", što kaže Slamnig. O ostalom neka se i pregovara gde je potrebno, o tom komadu i ovom romanu – ne.

Pa dobro, o čemu je ovde reč? Kao i manje-više sve velike priče, i ova je porodična; i ova je istorijska; i ova je, na koncu, neka vrsta geneze čoveka i pisca, Slobodana konkretno Šnajdera, koji u ovome romanu nastupa pod krinkom Nerođenog, prateći živote oca mu i majke koji su se mogli ne sresti, ili što je mnogo gore, da su se sreli samo u malo pogrešnji čas, mogli su, umesto ljubovanja, lako i pripucati jedno na drugo. Jer su u ratu bili, ko voljno ko prisilno, na suprotstavljenim stranama. Dobro, nije ovo baš "prava" porodična hronika nego je roman, pa ni otac piščev nije Đuro Šnajder nego je Georg Kempf – dakako, kao što ni Man nije Man nego Budenbrok i Kreger – ali nije pod sumnjom da je Šnajder za potku romana uzeo roditeljske biografije, živote arentovskih "ljudi u mračnim vremenima", predestiniranih na zauzimanje određenih uloga silnicama svog porekla, nacionalnog, verskog, klasnog. *Doba mjedi* seže u marijaterezijanski XVIII vek, kada na prostore Slavonije i Vojvodine dolaze kolonisti iz gornjopodunavskih nemačkih krajeva, koje ćemo dočekati i ispratiti kao "podunavske Švabe", a koji su ovde ostavili snažan trag, dok ih Hitler nije zloupotrebio, a posleratni osvetnici ih izbacili navrat-nanos iz rođenih im kuća i života, da im se skoro i spomen zatre. Šnajder priču podunavskih Švaba – dugo u ovim vegetovskim "donjim predelima" nasilno zatomišivanu – pripoveda, kao i sve drugo u ovoj knjizi, ekspresivno, živo, i lirski i ironijski nabijeno, i istorijski utemeljeno i književno maštovito, ispredajući niti porodice Kempf urasle već u to novo tlo, slavonsko, skućene u ovom južnoslovensko-mađarskom ambijentu sasvim, preživeli i raspad crno-žute monarhije, potom i Kraljevine. I tako će dočekati klanicu Drugog rata, gde će Georg Kempf, mladić s godinom medicinskih studija i nejasnim literarnim ambicijama, kao foksdojčer završiti u SS Waffen jedinici u Poljskoj. Tamo će svedočiti brutalnosti nacizma, sumanutom genocidnom antisemitizmu nacimašinerije, ali i tvrdokornom poljskom otporu kombinovanom sa neshvatljivim, mada ne tako ubilačkim antisemitizmom poljskog katolištva. Malo slučaj, malo ljubovanje s poljskom bolničarkom, Kempfa će baciti u odmetništvo iz vojske, da bi nakon bauljanja po Poljskoj završio među sovjetskim partizanima, a onda, nakon kraja rata – nazad kući. Mada rodom i ranim vojevanjem "narodni neprijatelj", Georg će biti među retkim Švabama koji će moći da ostanu, jer "bumaška" sovjetskog komesara potvrđuje da se borio za Našu stvar...

Ratovanje Kempfovo zapravo je centralni deo ovog romana, no isprepletano je s pričom o Veri, mladoj komunističkoj ilegalici koja će zaglaviti u Gradiški Staroj, a zatim prebeći jugoslovenskim partizanima, i izaći iz rata kao gotova vernica nove ideologije i režima. No, svašta treba otrpeti do tada, a i do "kobnog" susreta Georga i Vere, koji će se na koncu "uzeti" i začeti muško derišće! Šnajder tu, naime, rano uvodi onaj skroman, a maestralan trik: u posebno prelomljenim pasusima javljaće se povremeno kao Nerođeni, i pažljivo će pratiti priključenja svojih roditelja, uvek iznova preocenjujući svoje šanse da bude rođen. Treba li ponoviti: most of the time, te su šanse bile baš minorne!

Ljubav je brzo buknila i još brže zgasla, još se sin nije stigao ni roditi, a sve je bilo gotovo. Narator će odrasti s majkom, otac – poluostvarene građanske egzistencije kao *poeta minor* – biće "neki čovjek sa šešišrom" koji će, naime šešir, klinja opsesivno

crtati, proći će potom neke decenije preko kojih će pisac tek preleteti jer suštinski pripadaju nekim drugim i drugačijim pričama – nekih od njih ionako već ima u Šnajderovim drugim delima – da bi došao do kraja njihovih života, ujedno i kraja države, poretka, ideologije, svega u šta su verovali, ili što su podnosili kao usud. Na koncu, na groblju, pri ukopu oca, kojem jedva da iko od živih i prisustvuje, bude se svi Kempfovi, od onih koji su krenuli iz postojbine Dunavom nizvodno pa nadalje, zaokružuje se jedna priča kojoj je sazrelo vreme da bude ispričana. Roman gustih, tmastih, teških no nimalo neprohodnih rečenica, za dugo i sporo uživanje, moćan kao sila Dunava pod senkom Tvrđave, sabrat recimo najboljim Tišminim knjigama ili Lebovićevom *Semper idem*, s prstohvatom Kišovog *Porodičnog ciklusa*, sve u svemu: velika priča Šnajderovog i našeg dvadesetog veka.

[POŠALJI KOMENTAR REDAKCIJI](#)[ODŠTAMPAJ TEKST](#)[POČETNA](#) | [PRODAJA](#) | [MARKETING](#) | [REDAKCIJA](#) | [ARHIVA](#) | [PRETPLATNICI](#)**VREME**

Copyright © 1998-2016 Vreme, Beograd

EUnet Hosting